

Is hier de echte Biesbosch of moet ik dan naar de overkant van de Nieuwe Merwede en wat zijn grienden, waar komt de naam "Biesbosch" vandaan, hoe is de Biesbosch ontstaan?

Zomaar wat vragen die ik krijg bij de informatiebalie van het Biesbosch Bezoekerscentrum in Dordrecht.

Om dat te beantwoorden heb ik kennis nodig. Die doe ik op door veel te luisteren naar wat mijn collega's vertellen, maar ook tijdens rondvaarten waar de schipper vertelt en door wat vrijwilligers, met liefde voor de Biesbosch, mij vertellen.

Ik ga geregeld naar de "Pluis- en Struinavonden" waar een, Biesbosch gerelateerde, lezing wordt gehouden en/of een film/diavoorstelling wordt gepresenteerd door gastsprekers of leden van de Vereniging Vrijwilligers Hollandse Biesbosch (VVHB).

De Biesbosch is altijd interessant geweest.

Vroeger vanwege de werkzaamheden en tegenwoordig om te recreëren.

Waar vroeger geploegd en gezweet werd om een boterham te verdienen, varen nu de plezierbootjes en genieten mensen van een wandeling door de griend.

Door het verminderde getij verschil, wat vroeger wel meer dan 2 meter was, konden verschillende plantensoorten, zoals de bies en, in mindere mate, het riet niet goed stand houden. Daarentegen gedijt de wilg goed bij het huidige getij verschil van nog maar 80 cm.

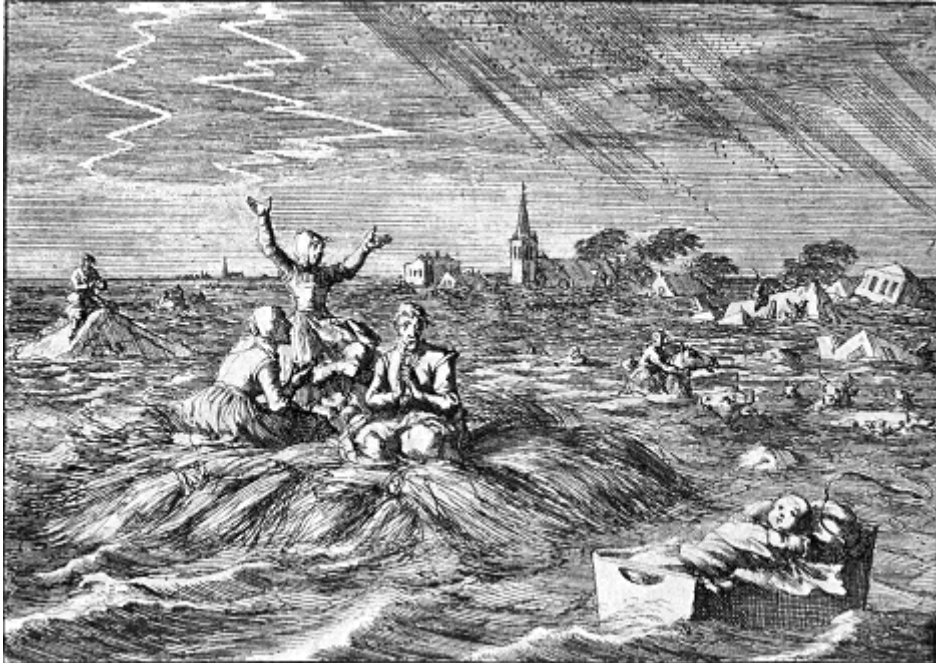
Wat betreft de fauna zijn er dieren terug van weggeweest, zoals de bever en de zeearend. De bever door herintroductie en de zeearend omdat het natuurgebied hen daartoe uitnodigde. In de toekomst hopen we dat ook de zalm en de steur zich hier weer als een vis in het water gaan voelen. Maar daar zal deze essay niet verder over uitweiden.

Waarom wroeten we zo in het verleden. Dat heeft alles te maken met de Sint Elisabethsvloed. Door opgravingen komen we steeds meer te weten wat er zich voor die rampspoed heeft afgespeeld. Dit is nodig omdat met de stormvloed niet alleen dorpen onder het water zijn verdwenen maar ook de inwoners. De weinige kaarten die er waren in die tijd zijn niet terug gevonden en het is een hele puzzel om het landschap weer in kaart te brengen. Hoeveel dorpen en mensen waren er, wie waren het, wat deden ze, wat aten ze, hoe liepen de rivieren, enz.?

Onze denkwijze heeft zich in de loop der jaren aangepast aan de ontwikkelingen op het gebied van waterbeheer.

Vóór de Sint Elisabethsvloed was de polder achter de stad een ruig gebied met rivieren. Op de oevers van de rivieren, waar het land hoger lag door opslibbing of opgehoogd werd met veen en afval, was enige bewoning en landbouw mogelijk. Om te zorgen dat het water niet te hoog kwam werd er bij het riviertje de Dubbel een dam gelegd en ook in westelijke richting bij de Maas.

De mensen voelden zich veilig, tot de stormvloed van 1421 en de overstromingen in 1422 en 1424 het land veranderden in een binnenzee en er niets, behalve de stad, overbleef van wat ooit was.

Ets Jan Luyken

Langzaam begonnen de rivieren slib af te zetten waardoor eilandjes werden gevormd en stukje bij beetje werd land terug gewonnen. De afzonderlijke poldertjes die dan ontstaan werden aan elkaar geregen met een dijk en de aanzet tot het Eiland van Dordrecht was een feit. Deze eerste polder kreeg de naam Het Oude Land van Dubbeldam.

Door het grote getij verschil en het zoetwater gebied gedijde het riet goed en groeide de bies tot een *bos van biezen*. De Biesbosch was geboren.

Biezen werden gebruikt voor stoelzittingen en koffers (denk aan Pak je biezen). Riet voor onder andere dakbedekking en zinkstukken voor de dijken. Door verdere opslibbing en bedijking doet de wilg zijn intrede. De percelen waar de wilgen staan noemen we grienden. De mensen die er werkten griendwerkers of "grienduilen". Deze bijnaam hebben ze te danken aan de kleur van het gelaat. Die was door het roet van het open vuur zwart gekleurd, alleen hun ogen waren helder.

Nog steeds was het verschil tussen eb en vloed enorm. Om het water van de grienden af te voeren werden duikers geplaatst. Een buis door de dijk met een klep aan het uiteinde waar het water door kon worden afgevoerd. Er zijn nog een aantal duikers bewaard gebleven en zelfs nog in gebruik. Deze staan op de monumentenlijst en zijn daarmee gespaard voor de toekomst.

Door de afsluiting van het Haringvliet in 1970 is het gevaar voor overstroming geweken maar ook het getij verschil ernstig verminderd naar nog maar zo'n 80 cm. waardoor de bies, zo goed als, is verdwenen en het riet niet meer zo hoog groeit. De griendakkertjes die te droog kwamen te staan, werden ingepolderd en het vruchtbare land gebruikt voor landbouw. Naar later bleek werd te veel land ingepolderd. Stroomopwaarts kon de rivier het water soms niet kwijt en was daar altijd het gevaar van een dijkdoorbraak of overstroming.

Om dat te voorkomen is een project gestart "ruimte voor de rivier". Hiermee wordt de loop van het water beheerd. Er zijn op verschillende plaatsen dijken door gebroken zodat met hoog water het land als buffer kan worden gebruikt.

Er is nog veel "oude" Biesbosch over gebleven. Het mooiste stukje vind je op de "Sterlinggriend". En dat nog wel op nog geen kilometer van de stad! Een woekerend en jungleachtig gebied dat met laag water eruit ziet als een mangrove maar ook percelen met verschillende soorten wilgen. De zogenaamde *hakgrienden*. In de "Sterlingkeet", een stenen griendwerkershuisje, dat wordt beheerd door een paar enthousiaste vrijwilligers, is alles, zoals het in de tijd van de griendwerkers was, gebleven of weer in ere hersteld. Het is een open luchtmuseum met boven de greppel "den aoi" (de wc) waar je alle hoop kan laten varen en een griendaak, een historische boot uit de jaren 20 van de vorige eeuw, voor het vervoer van voornamelijk riet maar ook bies en wilgenhout.

Den aoi en griendaak

Hiermee is de vraag hoe de Biesbosch is ontstaan en waar de naam "Biesbosch" vandaan komt eigenlijk al beantwoord. Je hoeft dus echt niet naar de overkant van de Nieuwe Merwede om een uniek zoetwater getijdegebied met zijn grienden te bezoeken en te ervaren. Het is hier in Dordrecht in de Hollandse Biesbosch!

De kennis over het land en de invloeden van het water vóór, tijdens en na de Sint Elisabethsvloed die ik heb gekregen via de cursus Dordtologie is een rijke aanvulling. Natuurlijk zal ik zo'n verhaal niet aan iedere bezoeker ophangen. Dat zou te veel zijn, maar als ik iets vertel is het goed te weten wat er aan vooraf is gegaan. Waar het vandaan komt.

Mérie van Buiten

Bron:

Historische Atlas van de Biesbosch, Wim van Wijk
Verdronken land, herwonnen land, G. Renting
VVHB

